

KNUUTILANKANKAAN PÄIVÄKODIN
TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUS-
SUUNNITELMA

2026-2029

LÄHTÖKOHDAT

Suunnitelman alussa määritellään termit **yhdenvertaisuus** ja **tasa-arvo**, sekä avataan hiukan niiden lainsäädännöllistä taustaa. Sen jälkeen kuvaillaan, mihin Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus -suunnitelmalla pyritään, sekä kuvataan, miten yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-suunnittelua toteutetaan Lämsänjärven päiväkodissa.

YHDENVERTAISUUS JA TASA-ARVO KÄSITTEINÄ

Termillä yhdenvertaisuus tarkoitetaan laajaa ihmisten erilaisuuden vaalimista ja samanarvoisuuden tunnistamista. Tasa-arvon ajatellaan puolestaan liittyvän sukupuolten väliseen yhdenvertaisuuteen. Nämä käsitteet kietoutuvat toisiinsa ja ne nähdään toisiaan tukevinä myös lainsäädännössä. Yhdenvertaisuuden toteutumiseen liittyy olennaisena osana **syrijimättömyys**: ketään ei saa asettaa epäedulliseen tai epäsuotuisaan asemaan minkään henkilökohtaisen ominaisuuden, kuten iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vammaisuuden, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen, tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

LAINSÄÄDÄNTÖ

YK:n ihmisoikeuksien julistuksen mukaan ”kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan”. Muita yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyviä sopimuksia ovat esimerkiksi eurooppalainen naisten ja miesten tasa-arvon peruskirja ja naisten ja miesten tasa-arvoa edistämään pyrkivä Lissabonin sopimus. Suomessa yhdenvertaisuus on kirjattu **perustuslaissa** määriteltyihin ihmisen perusoikeuksiin: kaikki ihmiset ovat samanarvoisia ja kaikilla on samat perusoikeudet. Jokainen on lain edessä yhdenvertainen, eikä ketään saa syrjiä. Tarkemmin tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen velvoittavat **yhdenvertaisuuslaki** ja **laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta**. Yhdenvertaisuuslain tehtävänä on edistää yhdenvertaisuutta, ehkäistä syrjintää ja parantaa syrjityn oikeusturvaa. Tasa-arvolain tehtävänä on puolestaan estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja parantaa sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on **varhaiskasvatustlain ja perusopetuslain** nojalla tasa-arvon edistämismisvelvoite. **Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016** puhutaan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta muun muassa seuraavalla tavalla:

”Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä.”

”Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa.”

”Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennakko-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.”

”Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Häirintä-, kiusaamis- ja väkivaltatilanteissa keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja.”

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta puhutaan puolestaan näin:

”Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät mm. mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennakko-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamattomaa. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.”

”Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Toimintaa kehitetään inklusiiviseen ja kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.”

”Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatuskäytäntöihin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta.”

”Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunteiden kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista.”

Oulun kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman mukaan yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat olennainen osa esiopetuksen arvopohjaa ja toimintakulttuuria:

”Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, uskuntoon, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Esiopetus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö tiedostaa omia ennakko-odotuksiaan ja rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennakko-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.”

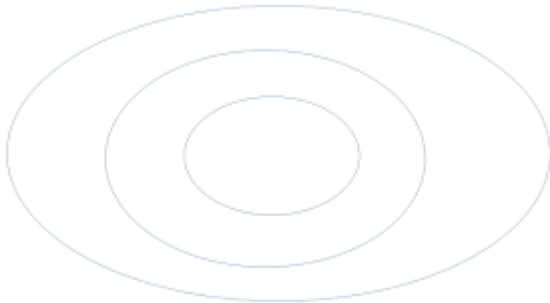
TASA-ARVON JA YHDENVERTAISUUDEN TOTEUTUMISEN SELVITYS

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa päivitettiin keväällä 2026. Sen pohjaksi koottiin materiaalia kolmen tehtävän kautta: jokaisessa ryhmässä toteutettiin Tane tasa-arvoasiain neuvottelukunnan laatiman materiaalin pohjalta Ketkä puhuvat aamupiirissä-kartoitus. Lisäksi jokaisen ryhmän kasvattajat tekivät oman ryhmänsä lapsiin liittyen sosiogrammin ja läheisyyden kehät- tehtävän, joissa analysoitiin aikuisten ja lasten välisiä suhteita sekä lasten keskinäisiä suhteita.

Ketkä puhuvat aamupiirissä -kartoitus toteutettiin siten, että jokaisessa ryhmässä aamupiiritilannetta havainnointiin muutama kertaan: kuka saa puheenvuoroja, kuka vaatii niitä, kuka saa puheenvuoroja pyytämättä tai keskeyttää toiset, kenelle annetaan positiivista palautetta ja kuka saa ohjausta? Havainnointi kohdistui nimenomaan aamupiiriä vetävän kasvattajan toimintaan.

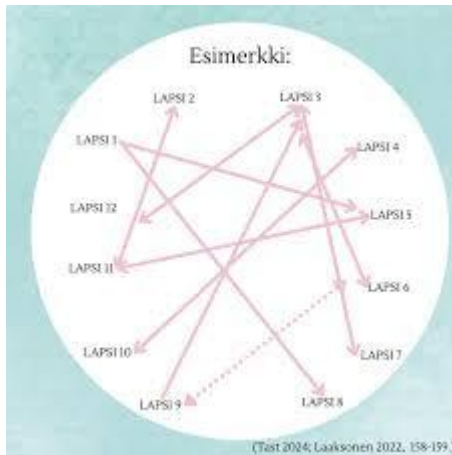
Tuloksia analysoitiin yhteisessä pedapalaverissa pohtien sitä, mitkä asiat vaikuttavat puheenvuoron saamiseen: jakautuvatko puheenvuorot tasaisesti eri sukupuolien välillä, vaikuttavatko jotkin muut ominaisuudet (ikä, alkuperä, kieli) tai kasvattajan sukupuoli puheenvuorojen jakautumiseen tai nouseeko aamupiiritilanteista joitakin muita ilmiöitä esille tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta?

Tulokset: Aamupiireillä puheenvuorot jakautuvat tasaisesti eri sukupuolten välillä. Puheenvuoron saamiseen, palautteeseen ja ohjaukseen vaikuttavat ennen kaikkea lapsen tarpeet ja tavoitteet. Esimerkiksi hiljaisempia lapsia rohkaistaan, äänekkäämpiä ohjataan pyytämään puheenvuoroa ja kuuntelemaan myös muita ja fyysisesti aktiivisia rauhoitellaan – ohjaus ja puheenvuorojen jakaminen tapahtuu siten, että jokaisen lapset tarpeisiin ja kehitystavoitteisiin vastataan riippumatta sukupuolesta, iästä, etnisestä taustasta tai muusta. Kaikki kasvattajat toimivat pitkälti tämän saman periaatteen mukaisesti. Päiväkodissa ei ole juurikaan eri kielitaustaisia lapsia, joten eroja ei esiinny myöskään tässä suhteessa.

Lasten ja aikuisten välisiä suhteita havainnointiin Läheisyyden kehät -tehtävän avulla. Jokainen kasvattaja sijoitti jokaisen lapsen joko sisä-, keski- tai ulkokehälle sen mukaan, kuinka paljon lapsi on kontaktissa aikuiseen – joko itse hakeutuen tai tukea ja ohjausta tarvitien. Huomasimme, että ulkokehällä olevat lapset olivat usein niitä, jotka ovat vähän paikalla, hyvin omatoimisia tai persoonallisuudeltaan sellaisia, että eivät omaehtoisesti hakeudu niin paljon aikuiskontaktiin. Sisäkehällä olevat lapset taas joko hakeutuivat itse paljon kontaktiin, tarvitsi-

vat ohjausta ja apua tai viihtyivät aikuisen kanssa. Usein saman tiimin eri kasvattajilla olivat samat lapset ulko- ja sisäkehällä. Lapsen ”sijainti” kehillä ei riippunut sukupuolesta tai etnisestä taustasta, vaan enemmänkin persoonallisuuden piirteistä, taidoista, iästä tai tuen tarpeesta. Tämä kuitenkin asettaa tavoitteita kasvattajille tulevaisuuteen: millä tavoin varmistamme, että jokainen lapsi saa riittävästi huomiota ja aikuisen läheisyyttä silloinkin, kun ei osaa sitä itse hakea tai ei tarvitse erityistä ohjausta.

Lasten keskinäisiä suhteita havainnoitiin sosiogrammin kautta, jossa jokaisen lapsen suhteet toisiin lapsiin merkittiin vetämällä viiva lapsesta toiseen. Tehtävän mukaan jokaisella lapsella näyttää olevan kavereita. Vertaissuhteiden määrään vaikuttivat ennen kaikkea ikä, persoonallisuuden piirteet, yhteiset kiinnostuksen kohteet ja osalla, erityisesti isommilla lapsilla, myös sukupuoli. Kasvattajat kokivat ohjaavansa lapsia tasaisesti leikkeihin kaikkien kanssa, ja leikkiryhmiä jaettiin aikuisen toimesta pitkälti sen perusteella, miten ketkä lapset tukevat toisiaan leikkitaitojen kehittämisessä, kenellä leikki sujuu ja ketkä viihtyvät hyvin yhdessä. Lapsia kuitenkin aktiivisesti opetettiin myös tutustumaan uusiin leikkikavereihin, harjoittelemaan uusia leikkitaitoja ja kokeilemaan uusia leikkejä.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Kiinnitetään tulevaisuudessa huomiota siihen, että jokainen lapsi saa aikuisen läsnäoloa riittävästi silloinkin, kun hänellä on paljon taitoja, omatoimisuutta ja osaamista, tai kun hän ei itse hakeudu tai päädy aikuisen lähelle esimerkiksi läheisyyden tarpeen tai konfliktien vuoksi. Aiheesta keskustellaan ja yhdenvertaisuuden toteutumista arvioidaan pedapalaverissa säännöllisesti.